

Aycan Kulaksız Hacibebekoğlu¹
Araştırmacı

Merve Dünder²
Araştırmacı

Mart 2020’de perakendecilerin %69’u işlerinin azaldığını belirtirken, %36’sının satış beklentisi kötümser

TEPAV Perakende Güven Endeksi (TEPE), Mayıs 2008’den bu yana her ay perakende sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin mevcut durum ve geleceğe yönelik beklentilerini yansıtmaktadır. TEPE anketleri özel sektör girişim yöneticilerine çalışan sayılarına göre bir kısıt gözetilmeksizin uygulanmakta olup büyük çoğunluğu 1-9 çalışanı olan işletmeler oluşturmaktadır. SGK Ocak 2020 verilerine göre Türkiye genelinde faaliyet gösteren perakende sektörü işletmelerinin yüzde 93’ünün 1-9 çalışanı bulunan mikro ölçekli işletmeler olduğu göz önünde bulundurulduğunda TEPAV Perakende Güven Endeksi, küçük ölçekli perakendecilerin mevcut durumu ve beklentilerini gözlemlenmek açısından önem taşımaktadır.

TEPE anketi, 32 ilde faaliyet gösteren 500 perakendeci ile gerçekleştirilmektedir. Örneklem grubunu NACE Rev.2 sınıflaması ile uyumlu olarak “Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı (45)” ve “Perakende ticaret (47)” faaliyet kodlarına sahip perakende sektörü oluşturmaktadır. Endeks kapsamında yiyecek, içecek ve tütün ürünleri, tekstil, hazır giyim ve ayakkabı, elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar, mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri, motorlu taşıtlar, birden fazla çeşit türde ürün satan büyük mağazalar ve diğer (akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb.) sektörler bulunmaktadır.

TEPE mart ayı anketi, Türkiye’de ilk COVID-19 vakasının görüldüğü 11 Mart’tan itibaren uygulanmaya başlanmış olup 123 sayılı TEPE Mart 2020 bülteni, 3 Nisan 2020’de yayımlanmıştır.³ Perakende sektöründe faaliyet gösteren

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1332/Aycan+Kulaksiz+Hacibebekoğlu>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1376/Mukaddes+Merve+Dunder>

³ Perakende Güven Endeksi, Mart 2020. (2020, Nisan). TEPAV Perakende Güven Endeksi Bülteni, 123. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10107>

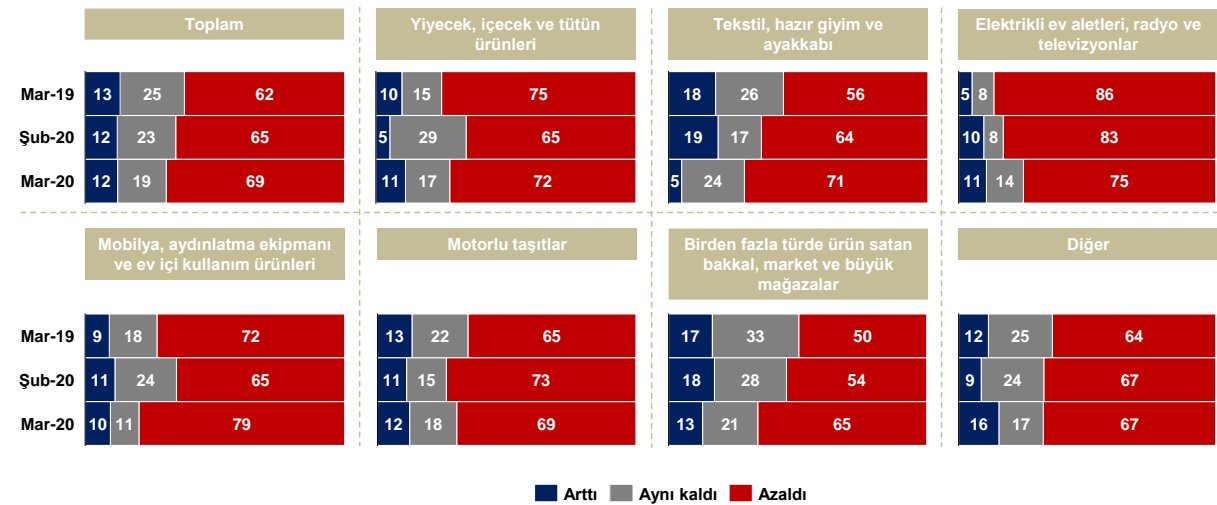
MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SİNİN SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

birçok işyerinin COVID-19 salgını nedeniyle zorunlu ya da tedbir amaçlı geçici olarak kapanması, sektör için tedarik, satış ve istihdam konuları önemli sorun haline getirdi.⁴ Bu nedenle perakende sektörünün alt sektörler kırılımında da incelenmesi sektörün görünümü açısından gereklidir. Perakende sektörünü alt sektörler bazında incelemek COVID-19 salgının perakende sektöründe yarattığı olumsuz etkilerin hangi alt sektörde daha çok görüldüğünü ve sektör bazlı önlem alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Endeks hesaplanırken “Geçtiğimiz 3 ayda işlerinizin gelişimi ne oldu?”, “Mevcut stok düzeyiniz hakkında ne düşünüyorsunuz” ve “Satışlarınızın önümüzdeki üç ayda ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorularından elde edilen denge değerinin ortalaması alınmaktadır. Soruların denge değeri ise sorulara pozitif cevap verenlerin yüzdesinden negatif cevap verenlerin yüzdesi çıkarılarak elde edilmektedir. Denge değeri yerine sorulara verilen cevapları incelemek perakende sektörünün alt sektörlerinin durumunu detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu kapsamda TEPE anketi katılımcılarının anket sorularına verdikleri cevaplara ve sektör bazında karşılaştırmalara yer verilecektir.

Mart 2020’de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 12’si geçtiğimiz 3 ayda işlerinde iyileşme olduğunu belirtirken, yüzde 69’u kötüleşme olduğunu belirtti. Kötüleşme olduğunu belirtenlerin oranı Mart 2019’da yüzde 62, Şubat 2020’de yüzde 65’ti. Sektör bazında incelendiğinde ise işlerinin kötüleştiğini beyan edenlerin en fazla olduğu sektörler yüzde 79 ile mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri, yüzde 75 ile elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar, yüzde 72 ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri ve yüzde 71 ile tekstil, hazır giyim ve ayakkabı sektörü oldu.

Şekil 1 “Geçtiğimiz üç ayda işlerinizin gelişimi ne yönde oldu?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

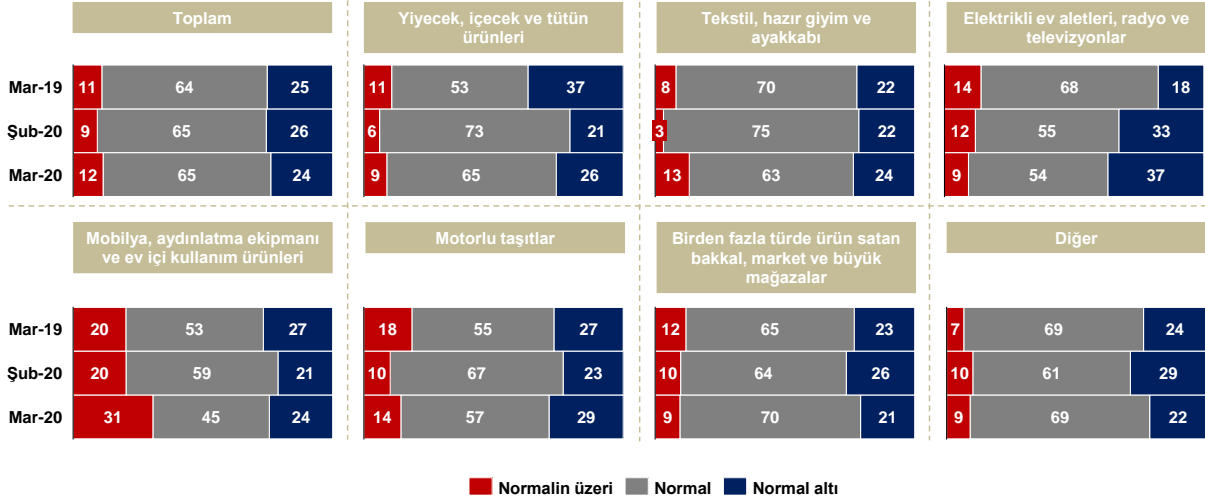
Mart 2020’de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 12’si mevcut stok düzeyinin normalin üzerinde olduğunu, yüzde 24’ü ise normalin altında olduğunu belirtti. Mevcut stok düzeyinin normalin üzerinde olduğunu belirtenlerin oranının en yüksek olduğu sektör yüzde 31 ile mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri sektörü olurken, mevcut stok

⁴ TEPAV. (2020). Türkiye ve Avrupa’nın Perakende Güven Endeksi’nde COVID-19 Etkisi. 5 Nisan 2020. Kulaksız Hacıbebekoğlu, A. ve Dündar, M. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10108>

MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SİNİN SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

düzeyinin normalin altında olduğunu belirtenlerin oranının en yüksek olduğu sektör yüzde 37 ile elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar sektörü oldu.

Şekil 2 “Mevcut stok düzeyiniz hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

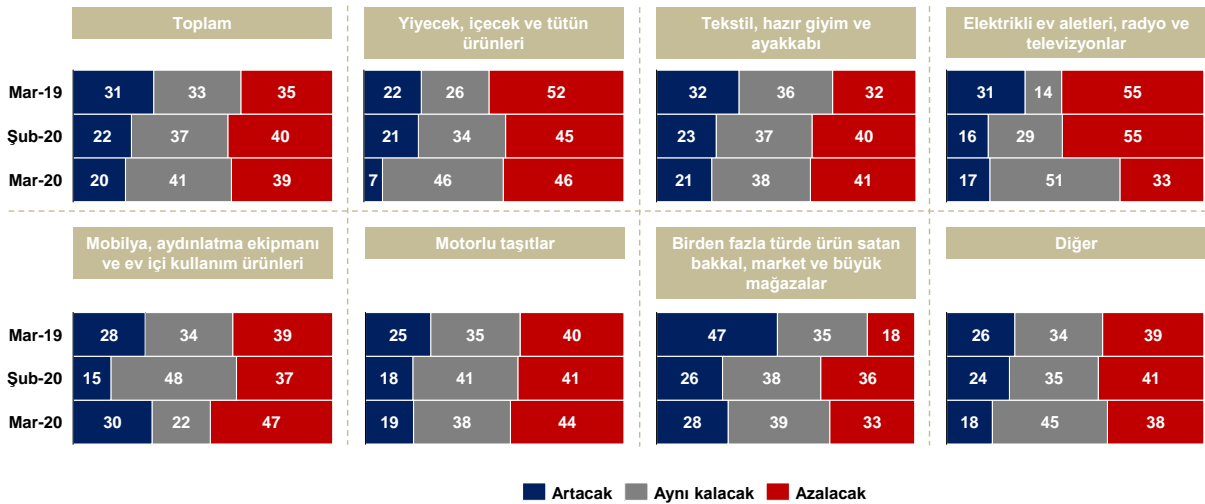

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 20'si tedarikçilerden siparişlerinin önümüzdeki 3 ayda artacağını, yüzde 39'u azalacağını beklemektedir. Sipariş miktarında en fazla kötüleşme bekleyen sektörler yüzde 47 ile mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri, yüzde 46 ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri ve yüzde 44 ile motorlu taşıtlar sektörleridir. Tedarikçilerden sipariş miktarının en fazla artmasını bekleyen sektörler ise mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri ve birden fazla türde ürün satan bakkal, market ve büyük mağazalar sektörleridir. Mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri sektöründe artış ve azalış beklentisinin diğer sektörlerle kıyasla yüksek olmasının nedeni hem içerisinde olduğumuz belirsizlikten hem de yaz sezonu ile genellikle sektörde işlerin artacağı kanısından kaynaklanmaktadır.

Şekil 3 “Tedarikçilerden siparişlerinizin önümüzdeki üç ayda ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

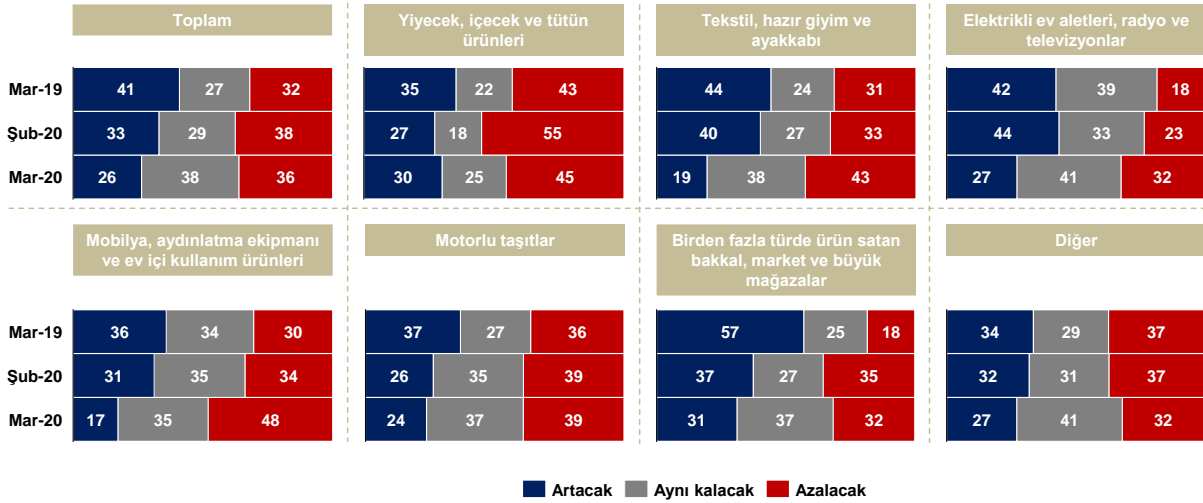
Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SININ SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 26'sı satışlarının önümüzdeki 3 ayda artacağını, yüzde 36'sı azalacağını öngörmektedir. Satışlarında artış bekleyenlerin oranı Mart 2019'da yüzde 41, Şubat 2019'da ise yüzde 33'tü. Mart 2020'de satış beklentisi en yüksek olan sektörler yüzde 31 ile birden fazla türde ürün satan bakkal, market ve büyük mağazalar ve yüzde 30 ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri sektörleridir. Satış beklentisi en düşük olan sektörler ise yüzde 48 ile mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri, yüzde 45 ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri ve yüzde 43 ile tekstil, hazır giyim ve ayakkabı sektörüdür.

Şekil 4 “Satışlarınızın önümüzdeki üç ayda ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

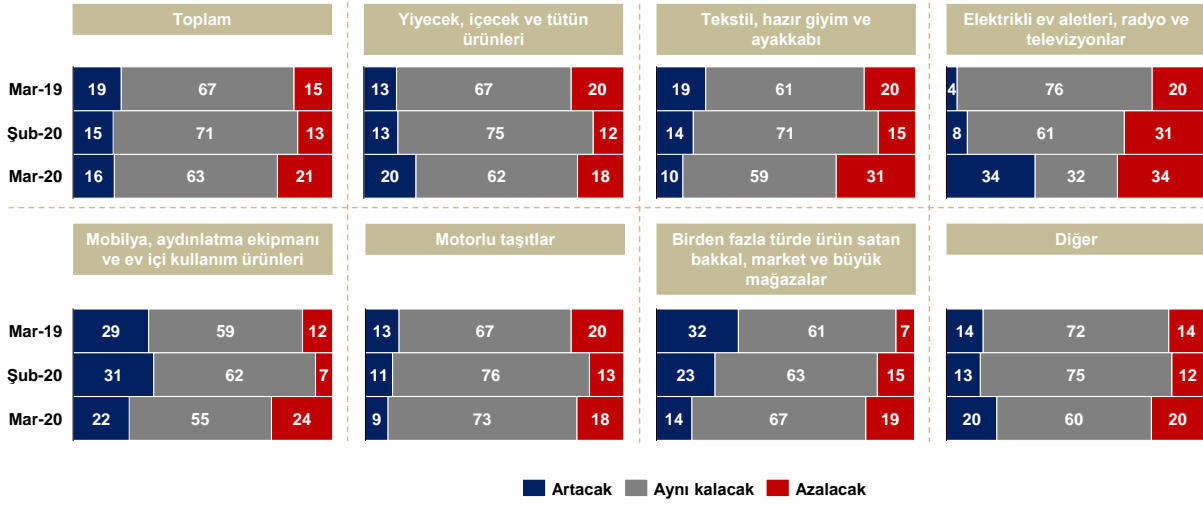
Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 16'sı istihdam sayısının önümüzdeki 3 ayda artmasını, yüzde 21'i azalmasını beklemektedir. Şubat 2020'de azalış beklentisi yüzde 13'tü. Sektör bazında incelendiğinde ise artış beklentisi bir önceki aya kıyasla artan sektörler; elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar, yiyecek, içecek ve tütün ürünleri ve diğer (akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb.) sektörlerdir.

MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SININ SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

Şekil 5 “İstihdam ettiğiniz personel sayısının önümüzdeki üç ayda ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

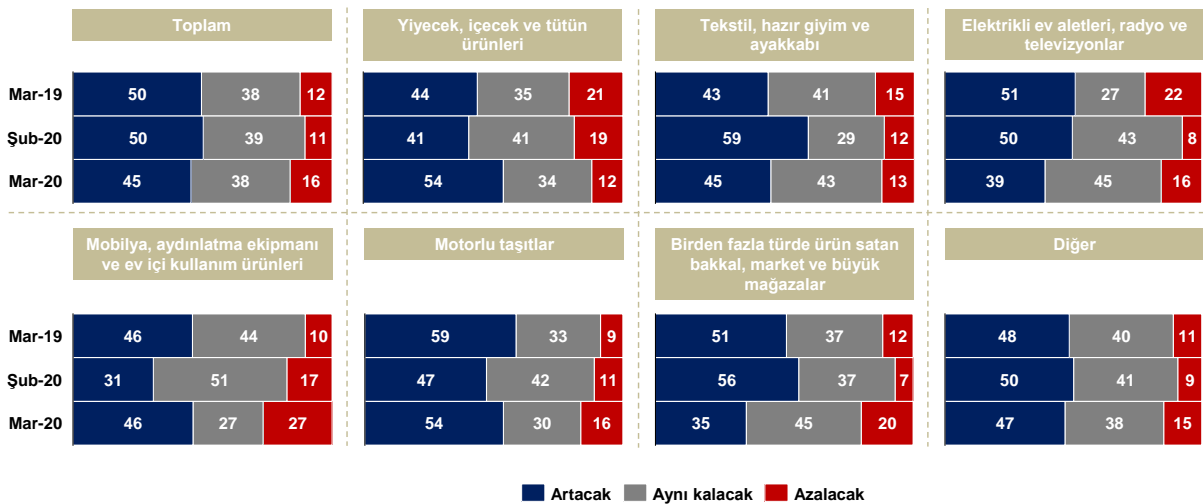

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 45'i satış fiyatının önümüzdeki 3 ayda artmasını, yüzde 26'sı azalmasını beklemektedir. Satış fiyatında en fazla artış bekleyen sektörler yüzde 54 ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri ve motorlu taşıtlar sektörleridir. Yiyecek, içecek ve tütün ürünleri, mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri ve motorlu taşıtlar sektörlerindeki fiyat artış beklentisi Şubat 2020'ye göre artarken; tekstil, hazır giyim ve ayakkabı, elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar, birden fazla türde ürün satan bakkal, market ve büyük mağazalar ve diğer (akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb.) sektörlerinde azaldı.

Şekil 6 “Satış fiyatlarınızın önümüzdeki üç ayda ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

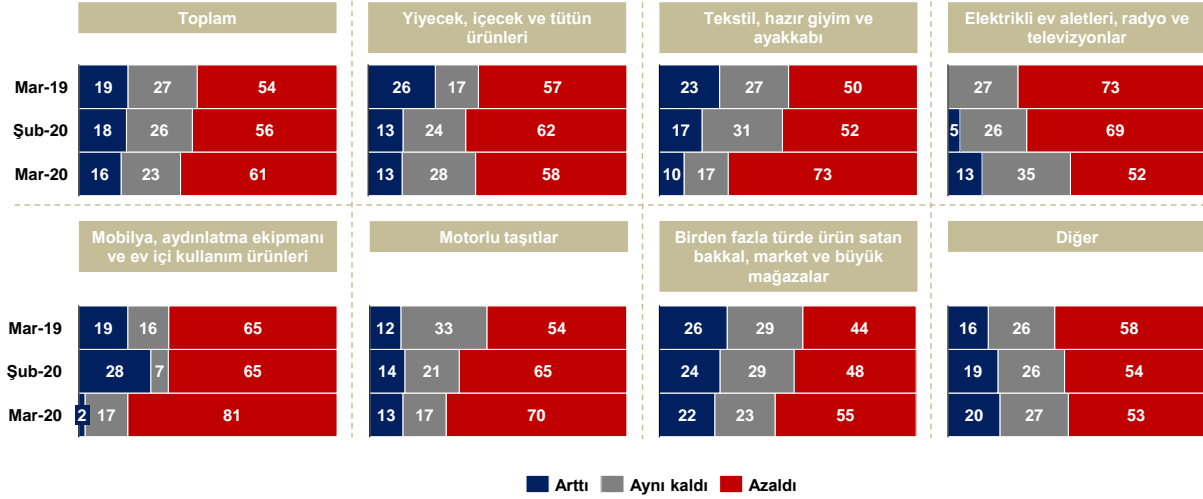
Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 16'sı geçen yılın aynı dönemine kıyasla işlerinin iyileştiğini, yüzde 61'i kötüleştiğini belirtti. Sektörler bazında incelendiğinde işlerinin geçen yılın aynı dönemine göre azaldığını belirtenlerin oranının en

MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SİNİN SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

yüksek olduğu sektörler yüzde 81 ile mobilya, aydınlatma ekipmanı ve ev içi kullanım ürünleri, yüzde 73 ile tekstil, hazır giyim ve ayakkabı ve yüzde 70 ile motorlu taşıtlar sektörü oldu. En yüksek oranda artış beyan eden sektörler ise yüzde 22 ile birden fazla türde ürün satan bakkal, market ve büyük mağazalar ve yüzde 20 ile diğer (akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb.) sektörleri oldu.

Şekil 7 “İşleriniz geçen yılın aynı dönemine göre bu yıl nasıl gelişti?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

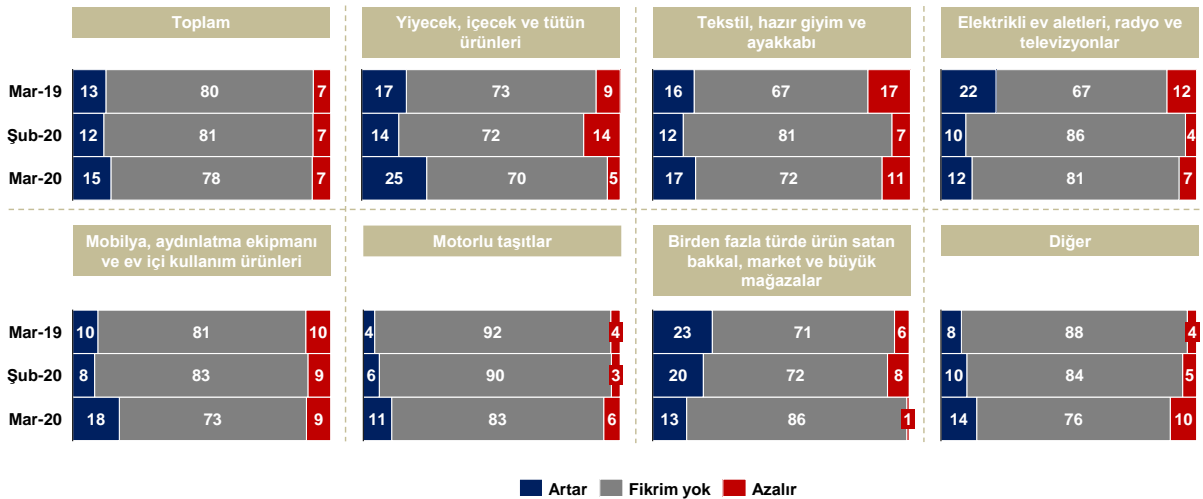

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

Mart 2020'de TEPE anketi katılımcılarının yüzde 15'i mağaza sayılarının gelecek yıl artmasını beklerken, yüzde 7'si azalmasını beklemektedir. Genel olarak mağaza sayısında azalma bekleyenlerin oranının düşük olması önemli olmakla birlikte en fazla azalma beklentisi yüzde 11 ile tekstil, hazır giyim ve ayakkabı sektöründe görülmektedir.

Şekil 8 “Mağaza sayınızın gelecek yıl nasıl değişmesini bekliyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı, %

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi Anketi

Not: Diğer sektörü, akaryakıt istasyonu, eczane, parfümeri, nalbur, züccaciye, kırtasiye, vb. sektörleri kapsamaktadır.

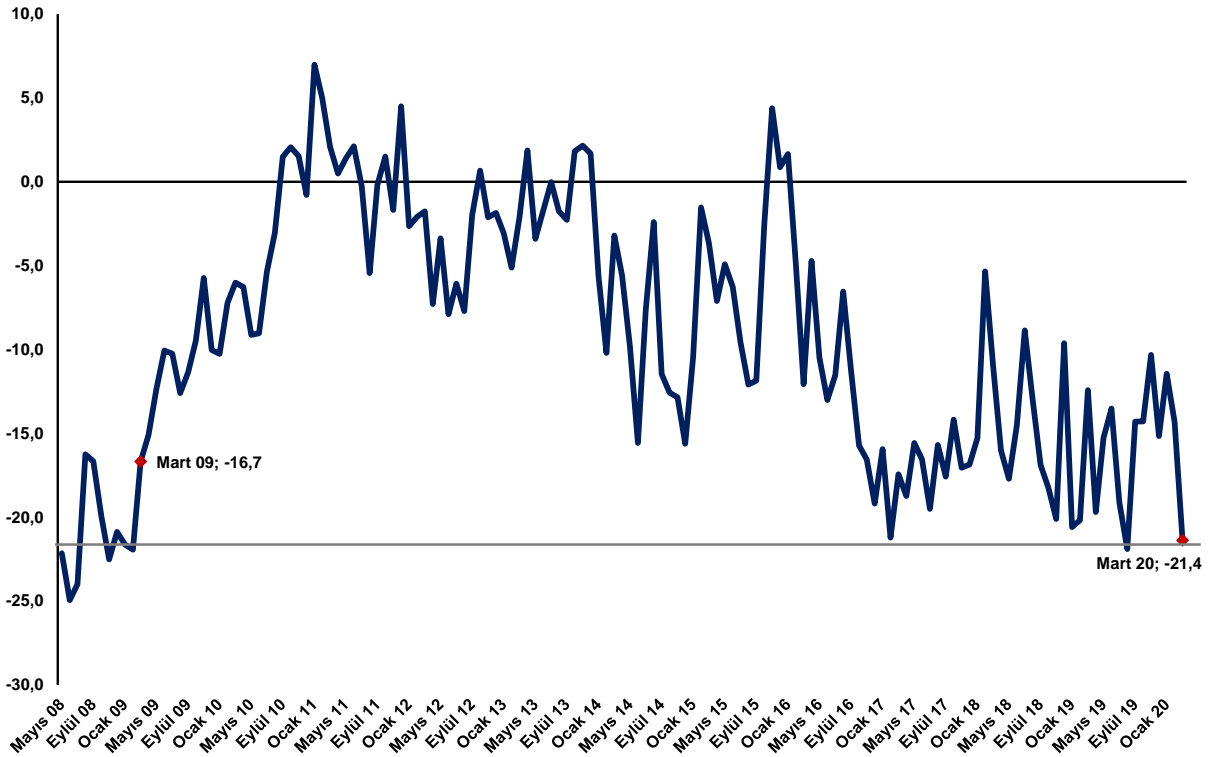
TEPAV Perakende Güven Endeksi bülteninden farklı olarak bültende genel olarak verdiğimiz sektörel endeks değişimlerini soru bazında incelemiş olduk. Sonuç olarak perakende

MART 2020'DE PERAKENDECİLERİN %69'U İŞLERİNİN AZALDIĞINI BELİRTİRKEN, %36'SİNİN SATIŞ BEKLENTİSİ KÖTÜMSER

sektörünün alt sektörlerinde COVID-19 salgının etkilerinin firmaların mevcut durumunu ve gelecek beklentilerini aynı düzeyde etkilemediği görülmektedir. Örneğin her sektörün önümüzdeki 3 ayda istihdam beklentisi azalmış fakat en fazla istihdam azalış beklentisi elektrikli ev aletleri, radyo ve televizyonlar ve tekstil, hazır giyim ve ayakkabı sektörlerinde görülmüştür.

Yapılan TEPE anketinin analiz edilmesi sonucunda TEPAV Perakende Güven Endeksi, Mart 2020'de -21,4 puan değerini almıştı. Bu değer Mart 2009 seviyesinin (-16,7) de altında kaldı (bkz. Şekil 9). 2009 ilk çeyreğinde perakende güveni artarken, 2020 ikinci çeyreğinde sürekli azalan bir trend izliyor. 2009 yılı ilk çeyreğinde milli gelirin yüzde 14,4 daraldığı göz önünde bulundurulduğunda, 2020 ikinci çeyreğinde milli gelirin derin bir daralma göstermesini beklemek gerekmektedir.

Şekil 9 TEPAV Perakende Güven Endeksi (Mevsimsellikten Arındırılmış Seri), Mayıs 2008 – Mart 2020

Kaynak: TEPAV Perakende Güven Endeksi